

arculatot, vagy folyton-folyvást egyedinek akarj tűnni. Reggelente, miután felkelek, van, hogy fehérbe, tarkába vagy éppen feketébe öltözöm. Mindennap más vagyok. Olykor talán túl kedves, és néha a kelleténél határozottabb. Egy karakter nagyon sokban függ attól is, hogy milyen zenét szeret, mit csinál szabad idejében az ember. Én viszont csak azt tudom, hogy mit nem szeretek... Utálok az olyan kavalkádot, amiben nincs rendszer, és kedvelem, ha valami sokszínű, de rendezett. Szeretem az ilyen kávézókat, amelyek egy kicsit mindenfélék. Amelyekben minden össze van dobálva, de stílusosan, aprólékos figyelemmel. Ez a kávézó olyan mint én...

Legyenek kérdéseink önmagunkról

Hajdú Tamással Magó Attila beszélget

A beszélgetés során láthatóan elfáradt, és megkérdeztem tőle, kér-e egy sört. A választ nem is nagyon gondoltam megvárni, egyértelműnek tűnt a helyzet, de ő, szemében valamiféle színház iránti elkötelezettséggel, gyorsan leállított: „Nem, előadásom lesz!”, s ment Csongort játszani.

Hogyan kezdődött minden?

– 2001-től vettem részt a diákszínpad munkájában, ötödikes lehettem akkor, és a középiskolai tanulmányaim végéig ott játszottam. Ennyi idő elég volt ahhoz, hogy megfogalmazódjon bennem az az elhatározás, hogy az akadémiaira felvételizek. Nem gondolkodtam máson. Ha nem vettem volna fel, akkor is csak azért jelentkeztem volna máshová vagy dolgoztam volna, hogy teljen az idő. Nem volt alternatívám.

Ezek szerint Te is „tipikus eset” vagy!

– Van, aki az utolsó pillanatban dönti el, hogy ilyen irányba tereli az életét, van, aki nagyon hosszú ideig várja a felvételit. Én is az utóbbiak közé tartozom. Az akadémiaán kiderül az is, hogy ki az, aki komolyan gondolja ezt az egészet, és ki az, aki hóbortból, vagy nem túl nagy megfontoltsággal felvételizik. A felvételi egy nagyon furcsa „állapot”. Az ember felvételizik „saját magából”. Nagyon jó tulajdonság az, ha könnyen tudsz formálódni. Szinte elengedhetetlen. Azonban önmagad megismerésénél kezdődik minden. Anélkül nem tud az ember szerepet alkotni. Tudnia kell, hogy mi az, amit meg akar formálni, és tudnia kell, hogy milyen ő maga. Az ön-

megismerést nem egy lépcsőnek kell elképzelni, nem egy dinamikus ívelő folyamat. Sokszor kiválóan haladsz, aztán hátradob valami. Olykor ez egy fájdalmas játék, gyakran rossz érzés szembenézni önmagaddal, hogy mi is vagy te valójában, de mindenképpen hasznos, és nemcsak a színház berkein belül, hanem az élet minden területén. Ez egy olyan szakma, amit nem lehet elég hosszú ideig tanulni. Nincsenek határvonalak, és nincsenek olyan stációk, amikor azt mondják: „most már mindent tudsz”. Tehetség biztosan kell hozzá, de a tanulás is kulcsfontosságú. Nagyon sok mindent meg lehet tanulni. A tanulás adja a színész eredményességének nagy hányadát.

A színpadon kívül véget ér a színészkedés?

– A főiskolai évek során Hernyák György és Pálfi Ervin mutatott rá arra, hogy a színházat nem tudjuk kizárni a magánéletünkől. Attól, hogy a próba véget ért, a háttérben még felsejlenek bennünk gondolatok valamely szerepünkől. Fontos, hogy állandóan legyenek kérdéseink önmagunkról és az aktuális szerepünkről. Megtörténhet, hogy a legváratlanabb helyzetekben kapsz választ a kérdéseidre. Inspirálhat egy gesztus, vagy eszedbe ötlök egy gondolat, amely előrelendít mindent, és rögtön másképpen viszonyulsz a szerepedhez.

Határozott elképzeléseid vannak a próbafolyamat kezdetekor, vagy később körvonalazódik benned a színpadi jelleted?

– Általában az utolsó egy héten áll össze az előadás, akkor észrevétlenül a kockából gömb lesz. Akkor kristályosodik ki a jellem, akkor próbál az előadás egy végleges formát teremteni magának, de ez természetesen mégsem lehet végleges. A színházban nem beszélhetünk végleges formákról, előadásokról, mindig minden változik. Az előadás egy élő massa, amely állandóan vibrál és keresi a helyét. Nem gépek vagyunk, ezért – bár lehet, hogy a nézőnek nem tűnik fel –, benned mindig más dolgok történnek az előadás során, nincs két azonos megformálás. Megtörténhet, hogy egy év múlva jövök rá véletlenül egy mondat helyes kiejtésére. Ez ilyen, és így is kell, hogy legyen.

A színésznek szerintem sokoldalú személyiségnek kell lennie. Csak annyit játszhat, amennyit belülről ki tud bontani. Igyekszem minél nyitottabb és szélesebb látókörűnek lenni. Minél több impulzust fogadsz be az életből, annál többet tudsz aztán a színpadon felhasználni. Nem csak tudatos folyamatokra kell gondolni. Úgy hiszem, hogy az effajta impulzusok befogadása és kibocsátása sokkal inkább nem tudatos cselekedet. Bár abszolút nyitottságot tanulni képtelenség lenne, a színpadi nyitottságot illetően már képezhető az ember, mert ami a fejedben megképződött,

Mikis Csaba férfvétele

Csaba © 2012

a színpadon megfelelő módon kell kibocsátani. Az ember ötéves koráig mindent fokozottabb intenzitással érez, minden érzést: a haragot, a szerelmet, a gyűlöletet, a vágyakat. Ezeket kell nekünk vissza-visszaidézni.

Elengedhetetlen, hogy mindig legyen véleményed, és merd is kinyilvánítani. Nem mindig a rendezőnek van igaza, és ilyenkor igenis álljon a talpára a színész, még ha kellemetlenséggel is jár, mert sohasem a próbafolyamat lebonyolítása a lényeg. A lényeg a bemutatónál kezdődik, és az előadásért mindent megteszünk. Ez így is van rendjén. Természetesen nem mindig gördülékeny a problémák kezelése, színészeknek és rendezőknek mégis csak egymásra kell találnia. Nem minden rendezőnek van affinitása a munkatársainak meghallgatására. Azt mondják: a rendezővel nem veszekedni kell, hanem vitatkozni. Volt rá példa, hogy kiabálásokba, agresszióba torkollott az ügy, de elenyésző esetekben. Azért ha egy tüzes kezű rendező jön, akit összeállítasz egy dühös színésszel, akkor ott biztosan lesz székdobálás meg hasonlók.

A vizsgaelőadásodat havonta láthatjuk színpadon...

– Ebben a darabban (*Rudolf Hess tízparancsolata*) az volt érdekes, hogy olyan ideológiai háttér mutatkozik meg benne, amellyel természetesen nem értek egyet, de kihívás ezeknek a megnyilvánulásait eljátszani. Dilemmában voltam, azért akartam megalkotni a darabot, mert tetszett a jellem, annak személyiségfejlődése, kétségeinek kivetülése. Azonban attól tartottam, hogy majd egyesek azzal vádolnak alaptalanul, hogy náci propagandát akarok színpadra vinni. Ez csupán egy izgalmas figura, amelynek színpadi mása belőlem született, az én munkastílusomat tükrözi az előadás, senki sem szólt bele.

A rendezői és a színészi feladatok megformálása tekintetében ebben az esetben nem is nagyon lehet elhatárolni a kettőt, de ha választani kell, akkor a színészi feladatokat tartottam problémásabbaknak. Arra tanítottak minket, hogy igyekezni kell kívülről szemlélni magunkat. Ezt a metódust nekem sokszor nem sikerül megvalósítanom. Nem tudok a néző szemével látni. A színpadon valamilyen mértékben érzékeled önmagad hibáit, azt, hogy mit kellene még változtatni, de ez egy egészen más módszer. Ahogyan az idő múlik, úgy törekszem egyre teljesebb színpadi beszédet nyújtani.

Hogyan készülsz az előadásokra?

– Minden előadás előtt szükségem van egy bizonyos időre, hogy ráhangolódjak a darabra. Ez azért fontos, mert úgy érzem, hogy csak így tudok hatásos jellembrázolást nyújtani. Így van ez nemcsak az én esetemben, hanem a társulat más tagjainál is. Van, aki zenét hallgat, így teremti meg

magában azt a hangulatot, amelyet később a színpadon artikulál. Ilyen tekintetben a felkészülés folyamatán nemcsak a bemutató előtti periódust kell érteni, hanem az egyes reprízek előtti időt is, amelyet nagyban befolyásol például a darab műfaja is. A vígjátékokra való felkészülést ugyanolyan lazán, játékosan élem meg, mint magát az adott színpadi valóságot. A komoly daraboknál már mást igényel a felkészülés, ezekhez egészen másképpen kell felszabadulnom. A monodrámám előtt fekvőtámaszokat csinállok, hogy jól kifulladás, aztán egyszerűen lefekszek a színpadra, és várom a nézőket, de az *Őz* előtt igyekszek minél komolytalanabb lenni. Az a fontos, hogy már előadás előtt megteremtsem magamban azt a légkört, amelyben a színpadon élek. A közvetlen előadás előtti felkészülés módszere is hasonlóképpen változik, mint a színész jelleme. Mindenki igyekszik kitapasztalni a maga számára legmegfelelőbb módszert.

Kommercializálódik a színház?

– Egyértelműen kommercializálódik. Két rétege van a közönségnek: az egyik csak szórakozni akar, az alternatív darabokat pedig végigrohógi, vagy kimegy a nézőtérről. A másik réteg pedig ugyanígy viselkedik, csak a másik irányba: a szórakoztató előadásokat nem hajlandó megnézni, csak az értékes a számára, ami alternatívnak mondható. Szerintem a második igény kielégítése is kommercializálódás valamilyen szinten. Van, aki csak elvont darabokat néz egy bizonyos színházban, de nem biztos, hogy érti, miért... Csak azért, hogy elmondhassa magáról, hogy ő abba a színházba jár. Szolnokon néztük egyszer a budapesti tanárunk darabját. Amit ott láttunk, az elképesztő volt. Ott a nézők azért járnak színházba, mert lehetőségük van kiöltözni, az előadás végén pedig csak tapsolni kell – vagy felébredni és tapsolni. Én az ilyen jellegzetességekben látom a kommercializálódás problémáját.

És nálunk?

– Nálunk azért itt még nem tartunk. Itt inkább a műfaji kommercializálódás problémája fenyeget.

Elégé aktuális-e nálunk a színház?

– Nem tudom pontosan, mit értünk azon, hogy aktuális színház. Annyi biztos, hogy érzékelnie kell a kor követelményeit, és igazodnia kell a társadalmi-politikai rendszerhez, olyan értelemben, hogy például az éppen aktuális rendszerre reflektáljunk. Mindig vannak olyan problémák, amelyek nemcsak lehetőséget adnak a vizsgálatra, hanem a színháznak a maga kelléktárával kötelessége is, hogy gondolkodási folyamatot indítson ezen problémák irányába. Nem a forma a lényeg, hanem a téma. Természetesen lehet aktualizálni magát a módszert, a formát is, de szerintem maga a feldolgozásra váró téma mindennek az alapja.

Szerinted mi a színház leglényegesebb tulajdonsága?

– Az oktatói, transzformációs képességében látom a leglényegesebb tulajdonságát. Amikor nézőként vagyok részese egy jó előadásnak, akkor bizonyos dolgok megváltoznak bennem, másként nézek az élet egy-egy pontjára, másként dekódolom azt. Amikor színpadon állok – nem akarok nagyképűnek tűnni –, de néha olyan érzés fog el, mintha éppen egy leckét adnék elő, a tanárokhoz hasonlóan. A színházban ugyanakkor a szórakoztatás igényét is ki kell szolgálni.

A tanítás mennyire ér célba?

– Szinte semennyire. Mindenki – szinte már lehangol a tény – csak azt kérdezi tőlem, hogy „van-e valami vicces a színházunkban?” Nálunk sokan csak azért járnak színházba, hogy nevetessenek egy jót. Valamilyest megértéssel tudok viseltetni irántuk, de egy idő után mindez már nagyon idegesítően és elszomorítóan hat. A legjobban a fiatalabbak ilyen gondolkodása, igénytelensége, céltalansága, kiüresedettsége zavar. Amit a színház nyújtani tud, az egy mérhetetlen szellemi érték, amelyet sok viszonylatban tapasztalhatunk.

Az élő művészet kulturális tere

Huszta Dániellel Magó Attila beszélget

A színház falain kívül szteptáncsal foglalkozik, és érdeklődik a hangszerek iránt is. Később azt is elárulta: „Ha elegendő tudásom lesz, és megbolondulok, akkor összeállítok egy zenés, táncos, performance-os produkciót, és elmegyek vele néhány helyre.” Egész nap Zentán próbált, amint pedig Újvidékre érkezett, várta őt a színház, a *Csongor és Tünde* előadása. Fáradt volt már, mire sort kerítettünk a beszélgetésre, kedvetlenül is indult, de aztán hamar megjött a kedve. Mindenesetre megígérttem vele, hogy amennyiben ezt kívánja a helyzet, szépen, illedelmesen zavarjon el...

Ugye nem fogod te is azt mondani, hogy születésed óta színész akartál lenni?

– De igen.

Meglepődtem...